

eos erat et ille phreneticus, prius Saulus, postea Paulus¹ prius superbus, postea humilis: et ipse phrenesi laborabat, somnum salutis repudiabat. Sed quid ei fecit medicus? Prostravit sævientem, erexit credentem: prostravit persecutorem, erexit prædicatorem. Prostratus ad terram dormivit phreneticus: surrexit, et factus est medicus. Cœpit in aliis curare morbum quo ipse laborabat, et effectus discipulus cœlestis archiatri, antidotum bibit confectum ex sanguine medici: prior ipse bibit, et bibendum amatoribus propinavit. Hoc antidotum ex sanguine crucifixi confectum, etiam ipsi reges terræ biberunt: et qui erant Ecclesiæ persecutores, ejus facti sunt defensores. Sepulturam vero hujus crucifixi sanctum indicat Evangelium: quod susceptus sit a Joseph, obvolutusque linteaminibus, cum aromatibus positus sit in monumento novo. Homo enim novus sine ulla corruptione ex virgine procreatus, in monumento novo positus est, in quo nondum positus erat mortuus ut sanctitas virginalis uteri in omnibus ornaretur ex convenientia inviolabilis sepulcri.

VI. Tertia die a mortuis resurrexit. Quamvis multi sancti multa hinc senserint atque dixerint. Nam quidam volentes tres dies et tres noctes usque in diem Dominicum exprimere, a nocte præcedente sextæ feriæ, et ipsam sextam feriam concluderunt in unum diem, et noctem sabbati et sabbatum, et noctem Dominici diei et ipsum diem resurrectionis. Alii autem ab ipsa sexta feriâ, et nocte quæ media die facta est, voluerunt tres dies et tres noctes usque in diem Dominicum exponere, propter illam sententiam Domini in Evangelio positam: « Sicut enim » Jonas fuit in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus, » ita oportet esse Filium hominis in corde terræ tribus die-

¹ Act. xi.

» bus et tribus noctibus¹. » Sed nos neutram eorum vacantes sententiam, melius tamen, si placet, in his spiritalem requiramus intellectum, quomodo Filius hominis fuerit in corde terræ tribus diebus et tribus noctibus: tres dies tria tempora sæculi ponentes, ante legem, sub lege, sub gratia; et tres noctes tres mortes, id est, tres mortuos quos suscitavit Dominus præsens in carne, filiam archisynagogi in domo, filium viduæ foris portam, et Lazarum quatruiduanum de sepulcro². Unde enim mors, nisi per peccatum? Et quid sunt peccata, nisi magnæ tenebræ quæ faciunt gravem noctem? Ita ergo sibi conveniunt, ut unus dies sit ante legem, quando peccatum latebat: et huic accedit nox illa, quod puella mortua in domo jacebat, tanquam peccatum intra conscientiam latebat. Secundus dies sit sub lege, quando dictum est homini: « Non concupisces³, » et peccatum processit ad publicum: et huic accedit nox illa, quod filius viduæ foris portam, tanquam peccatum animæ, quod intus latebat, processit ad publicum. Tertius dies sit sub gratia, quando jam plus peccat anima, quia scit voluntatem Domini sui, et facit digna plagis⁴, et sub tanta plenitudine gratiæ, merito peccatorum jam putet: et huic accedit nox illa mortis Lazari in sepulcro jacentis, tanquam animæ peccatis obrutæ et foetentis. In his tribus diebus et noctibus fuit Christus in corde terræ, hoc est, jacuit fides Christi in cordibus eorum qui habitant in terra. Habent ergo animæ in his diebus et noctibus et præcepta legis et voces poenitentiae, ut resurgere possint cum Christo. Ad diem et noctem latentis peccati, lex illa est generalis: « Quod tibi fieri non vis, alii ne feceris⁵. » Et vox poenitentiae ejus est: « Delicta juventutis et ignorantiae meæ ne memor fue-

¹ Matth. xii, 40. — ² Matth. ix, Luc, vii, et Joan. xi. — ³ Exod. xx, 17. — ⁴ Luc. xii, 47. — ⁵ Tobiae, iv, 16.

» ris ¹. » Ad sequentem diem manifestati peccati, lex illa est : « Non concupisces ². » Et vox poenitentiae ejus est : « Tibi soli peccavi, et malum coram te feci ³. » Ad tertium diem et noctem jam sepultae animae consuetudine peccati, lex illa est : « Ecce sanus factus es, jam noli » peccare ⁴. » Et vox poenitentiae ejus est : « Domine, libera animam meam de morte ⁵ : » et, « Eduxisti ab inferis animam meam ⁶. » Per tria ista tempora veluti per tres dies resurgunt animae cum Christo, quibus dicitur per Prophetam : « Resurgent mortui, et excitabuntur » qui in monumentis sunt, et exultabunt omnes qui sunt » super terram ⁷. » Et quibus per Apostolum dicitur : « Surge qui dormis, et exurge a mortuis, et illuminabit » te Christus ⁸. » Et jam resurgentibus, hoc est, a peccatis liberatis dicit : « Si surrexistis cum Christo, quae » sursum sunt quaerite, ubi Christus est ad dexteram Dei » sedens ⁹ : » quia Dominus Jesus resurgens a mortuis, assumptus est in caelos et sedet ad dexteram Dei Patris.

VII. Quis est qui « Sedet ad dexteram Patris? » Homo Christus. Nam in quantum Deus, semper cum Patre et ex Patre; et quando ad nos processit, a Patre non recessit. Hoc est enim esse Deum, ubique esse totum. Totus ergo Filius apud Patrem, totus in caelo, totus in terra, totus in utero virginis, totus in cruce, totus in inferno, totus in paradiso quo latronem introduxit. Non per diversa tempora vel loca dicimus ubique esse totum, ut modo ibi totus sit, et alio tempore alibi totus : sed ut semper ubique sit totus. Si enim Deus hoc praestitit huic luci quae videtur nostris aspectibus, ut simul tota ubique sit; neque enim quando hic est, in Oriente vel in aliis parti-

¹ Psal. xxiv, 7. — ² Exod. xx, 17. — ³ Psal. i, 6. — ⁴ Joan. v, 14. — ⁵ Psal. cxiv, 5. — ⁶ Id. xxx, 4. — ⁷ Isai. xxvi, 19. — ⁸ Ephes. v, 14. — ⁹ Coloss. iii, 1.

bus terrarum non est, sed ubique tota est, et in omnibus tota est, et omnium oculos satiat, et ipsa integra perseverat : si hoc potest creatura, quanto amplius ipse Creator? Sed hoc quod Filius dicitur sedere ad dexteram Patris, demonstratur quod ipse homo, quem suscepit Christus, potestatem acceperit judicantis.

VIII. Inde enim venturus est judicare vivos et mortuos. Adventum ejus liber indicat Actuum Apostolorum. Postea enim quam a mortuis resurrexit, conversatus est cum Discipulis suis quadraginta diebus et quadraginta noctibus, intrans et exiens, manducans et bibens, non quod haberet infirmitatem, sed ut doceret veritatem. Quadragesimo die, ipsis videntibus et quodam modo in caelum oculis deducentibus, astiterunt illis duo viri in veste alba, qui dixerunt eis : « Viri Galilaei, quid statis » intuentes in caelum? Iste Jesus, qui assumptus est in » caelum a vobis, sic veniet quemadmodum vidistis eum » euntem in caelum ¹. » Veniet ergo, fratres mei, veniet : ille qui prius venit occultus, veniet in potestate manifestus : ille qui judicatus est, veniet judicaturus : ille qui stetit ante hominem, judicaturus est omnem hominem. « Deus manifestus veniet ². » Quid est : « Deus manifestus veniet? » Non sicut prius, homo humilis; sed sicut Deus homo, majestate sublimis. Et judicabit. Quomodo judicabit? Non enim ut judex terrenus quaesiturus est testes ut te convincat, aut veritatem per tormenta requisiturus ut confessum puniat : cum judex sedeat ipsa justitia, et testis sibi sit ipsa mala conscientia. Ille judex, dilectissimi, nec gratia praevenitur, nec misericordia jam flectitur; nec pecunia corrumpitur, nec satisfactione mitigatur. Hic, hic, dum tempus est, quidquid potest anima agat pro se, ubi locus est misericordiae : nam ibi quid pro

¹ Act. i, 11. — ² Psal. xlix, 3.

se agat non habebit, quia justitiæ solius locus erit. Hic agat anima poenitentiam, ut ille possit mutare sententiam: hic det panem, ut accipiat postmodum salutem: hic faciat misericordiam, ut ibi inveniatur indulgentiam.

IX. Credimus et in Spiritum sanctum. Spiritum sanctum Deum dicimus, nec tamen dicimus Patrem et Filium et Spiritum sanctum tres deos, sed unum: quia una est æternitas, una majestas, una potestas. Pater non est Filius, sed Pater est Filii: Filius non est Pater, sed Filius est Patris: Spiritus sanctus nec Pater est, nec Filius, sed Spiritus est Patris et Filii: tres personæ, sed unus Deus. Quomodo, inquis, tres nominas, et unum dicis? Ostende hoc aut ratione, aut aliqua similitudine, per quam intelligi possit quidnam illud sit? Quæ ratio, aut quæ similitudo illi rei invisibili comparari potest? Det tamen veniam ejus majestas, quia aliquam similitudinem quæ occurrit ex ejus creatura, ponit nostra infirmitas, per quam intelligere possit Vestra Charitas. Nisi enim ille permetteret, quis nostrum de ejus divinitate loqui auderet? Non vacat quod omnis creatura subjecta sit Creatori, in nulla tamen alia specie voluit apparere Deus noster quam in igne. Nam et sancto Moysi in rubo in flamma apparuit¹, et filiis Israël ducatum in columna ignis præbuit², et super Discipulos congregatos donum Spiritus sancti in linguis igneis effudit³. Habet enim hoc elementum magnum sacramentum, per quod exerceat quærentis ingenium. Ecce in igne quædam tria conspiciamus, ignem, splendorem et calorem: et cum sint tria, unum lumen est. Simul exurgunt, simulque consistunt: nec ignis præcedit splendorem, nec splendor calorem. Et hæc non confuse unum sunt, nec disjuncte tria; sed cum unum sint, tria sunt. Simul operantur, et cum inseparabiliter operantur, aliud

¹ Exod. iii, 2. — ² Id. xiii, 21. — ³ Act. ii, 3.

igni tribuitur, aliud splendori, aliud calori. Nam cum ad ignem refertur ustionem, ibi operatur et splendor et calor: et cum ad splendorem refertur illuminationem, simul operatur et ignis et calor: et cum ad calorem refertur calefactionem, simul operatur ignis et calor et splendor. Ita cum dicitur quod Deus fecerit mundum, intelligitur Pater cum Filio, et per Filium, et cum Spiritu sancto. Et cum dicimus Filium pro nobis passum, intelligimus passionem Filii operatum fuisse et Patrem et Filium et Spiritum sanctum. Et cum remissio peccatorum tribuitur Spiritui sancto, intelligimus totam Trinitatem etiam hoc donum inseparabiliter operari. Hæc propter hæreticos Arianos vel alios qui aliter de Deo sentiunt quam dignum est, dicta sunt Vestrae Charitati. Cæterum illud quod est ineffabile est, incomprehensibile est, nec verbis angelicis explicari potest, quanto magis humanis?

X. Remissionem peccatorum. Omnia prorsus delicta delet sanctum baptisma, et originalia et propria: dicta, facta, cogitata, cognita, incognita, omnia dimittuntur. Innovat hominem, qui fecit hominem, donat delicta, qui non quærit merita: prævenit gratia etiam ipsam infantiam, ut sint liberi per Christum liberati, qui in Adam a diabolo tenebantur ante captivi.

XI. Carnis resurrectionem. Omnis spes fidei nostræ hæc est, quoniam resuscitabimur. « Omnes quidem resurgemus, ait Apostolus, sed non omnes immutabimur¹. » Resurgent boni, resurgent mali; sed boni ut sempiterna beatitudine fruantur, mali ut perpetuo igne puniantur. Ibi discernetur fidelis ab infideli, ut accipiat fides præmium, et perfidia supplicii obtineat locum. Nec sibi frustra blandiantur increduli, qui audiunt in Psalmo: « Non resurgunt impii in judicio¹. In judicio » dictum

¹ 1 Cor. xv, 51.

est, id est, non ut judicentur resurgent, quia per infidelitatem olim damnati sunt, secundum illam sententiam dominicam: « Qui non credit, jam judicatus est ¹. » Apostolus autem ut tolleret de cordibus infidelium omnem dubitationem, seminantis proposuit similitudinem, et ait: « Stulte, tu quod seminas non vivificatur, nisi » moriatur ². » Quid autem fiat in semine, puto neminem vestrum ignorare, quemadmodum grana tritura, purgata, recondita proferantur, projiciantur, obruantur. Nisi enim esset messis fertilitas nota, ista crederetur insania. Attamen cum obruuntur et ab oculis demittuntur sub terra, mortua jacent. Jam si curiositas exigat ea videre antequam pluvia descendat: videt putrefactum atque corruptum quod demiserat integrum. At si spes messis desit, dolor cor urit; perdidisse se credit, quod reconditum habuit. Cum autem pluvia advenerit, quomodo delectat respicere herbam virentem, calamum surgentem, ad nodos pervenientem, culmum producentem, spicas proferentem? Delectat-ne videre quod mortuum jacebat, sic revixisse? Sed non sibi assignet terra fertilitatem, quoniam « Dominus dat suavitatem ⁴. » Si enim pluvia desuper non descendat, etiam terra bona non spicas, sed profert spinas quæ igni tradantur, non quæ horreo recondantur. Similiter et terra nostra, hoc est caro nostra, sive hic, sive ibi, non sibi assignet merita: sed agnoscat etiam illic accepturam se gratiam pro gratia.

XII. In vita æterna. Bonum omne illud, quod resuscitabimur, quod a peccatis liberabimur, sempiternum erit, et ideo bonum sempiternum erit, quia in æterna vita manebit. Quod sit autem illud bonum quod promittit Deus sanctis suis, quis explicet verbis suis? Facilius tamen possumus dicere in illa vita æterna quid ibi non

¹ Psal. 1, 5. — ² Joan. III, 18. — ³ I Cor. XV, 36. — ⁴ Psal. LXXXIV, 13.

sit, quam quid ibi sit. Non est ibi mors, non est ibi luctus, non est ibi lassitudo, non est infirmitas, non est fames; nulla sitis, nullus æstus, nulla corruptio, nulla indigentia, nulla moestitia, nulla tristitia. Ecce diximus quid ibi non sit: quid autem ibi sit vultis nosse? Hoc est: « Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis » ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se ¹. » Si in cor hominis non ascendit, cor hominis illuc ascendat. Mundetur cor ab omni immunditia, ut possit portare Deum, qui est vera sempiternaque justitia. Manet enim Deus in corde credentis et se diligentis: et manet homo in Deo, id est, in æterna vita, quod est præmium Deum amantis.

XIII. Nec amare, nec diligere quis potest, qui in Ecclesia ejus non est: quoniam omnis qui præter illam est, nec cum Deo est, qui vita æterna est. Ideo sacramenti hujus conclusio per Ecclesiam terminatur, quia ipsa est mater fecunda, integra et casta, ubique diffusa, quæ filios Deo spiritaliter parit, quæ parvulos lacte verborum ejus spiritaliter nutrit, quæ pueros sapientiam docet, quæ adolescentes a luxuria atque impudicia sua sancta castitate custodit, quæ juvenes robore virtutis contra diabolum armat, quæ senes prudentiam docet, quæ seniores ætate provectoros venerabiles facit. Per hanc juvenes et virgines, seniores cum junioribus, ætas omnis et uterque sexus laudant nomen Domini ¹. Hæc errantes filios revocat, mortuos graviter dolet, secum perseverantes indeficienter pascit. Hanc, dilectissimi, amemus omnes: tali matri sic amanti, sic prospicienti, sic consulenti inseparabiliter inhæreamus; ut simul cum illa et per illam Deo Patri perpetuo conjungi mereamur.

¹ 2 Cor. II, 9. — ² Psal. CXLVIII, 12.